

CRKVENO LICE OBITELJI

Anton TAMARUT

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
tamaruta@theo.kbf.hr

Sažetak

U djelu evangelizacije, u izgradnji kraljevstva Božjega u povijesti Crkva i obitelj upućene su jedna na drugu. Crkva treba obitelj, kao što i obitelj treba Crkvu. Da bi pomoć i podrška na koju su Crkva i obitelj uzajamno upućene bila veća, vidljivija i učinkovitija, potrebno je, prema autoru, još jasnije ukazati na njihovu nutarnju, sakramentalnu i duhovnu povezanost i uzajamnu pripadnost. Iz te nutarnje duhovne i sakramentalne veze proizlazi ne samo mogućnost, nego i obveza međusobne pomoći i odgovornosti. Riječ je zapravo o jedinstvenom duhovnom i sakramentalnom prostoru, o Crkvi koju čine obitelji zasnovane na sakramentu ženidbe, odnosno o obiteljima koje povezane jednom vjerom i jednim krštenjem čine Crkvu. Crkva je naime »kuća Božja« (1 Pt 2,5; 4,17; 1 Tim 3,15; Heb 10,21); u njoj živi velika »Božja obitelj«. Tu veliku, sveopću obitelj čini mnoštvo manjih i malih obitelji koje je crkvena starina nazvala *domaćim Crkvama* (*Ecclesia domestica*). Može se reći da obitelj od samih početaka kršćanstva ima crkveno lice, kao što i Crkva ima obiteljsko. Kršćanska je obitelj primarno i prirodno mjesto u kojem se žive sve tri zadaće Crkve: svjedočko naviještanje Božje riječi, slavljenje trojedinoga Boga zajedničkom molitvom i kućnom liturgijom, te služenje u ljubavi. Za svaku od te tri zadaće, kako *opća*, tako i *domaća Crkva*, opremljena je trostrukom službom po kojoj sudjeluje u Kristovu poslanju i dostojanstvu proroka, svećenika i kralja. Tu službu u prvom redu vrše supružnici jedno prema drugome, a onda zajedno kao roditelji, te pojedinačno kao otac i majka prema svojoj djeci. Djeca pak nisu samo po roditeljima korisnici tih službi nego su, primjereno svojem tjelesnom i duhovnom uzrastu, i ona također prema svojim roditeljima i braći pozvana na istu službu proroka, svećenika i kralja. Obitelj je u tom pogledu uzoran prostor uzajamnosti i zajedništva u službi, ozračje u kojem se ostvaruje ne samo kršćanski nego i crkveni život.

Ključne riječi: obitelj, Crkva, *domaća Crkva*, sakrament ženidbe, naviještanje, slavljenje, služenje.

Uvod

U djelu evangelizacije, u izgradnji kraljevstva Božjega u povijesti Crkva i obitelj upućene su jedna na drugu. Crkva treba obitelj, kao što i obitelj treba Crkvu. Pozivajući se na apostolsku pobudnicu pape Ivana Pavla II., *Obiteljska zajednica (Familiaris consortio)*¹, o tome se jasno izrazio i *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj* Hrvatske biskupske konferencije iz 2002. godine: »Crkva rađa i izgrađuje kršćansku obitelj. Vodeći se riječju Božjom, ona objavljuje obitelji njezinu pravu bit, smisao i poslanje. Nadalje, Crkva slavljenjem sakramenata posvećuje i učvršćuje obitelj u ljubavi, čineći je sposobnom međusobno komunicirati Gospodnju ljubav i drugima je darivati. S druge strane, i obitelj obogaćuje Crkvu: poslanje Crkve poslanje je i obitelji. Kao što je obitelj 'spašena' zajednica, isto tako ona je i zajednica 'koja spašava', po kojoj Crkva izvršava spasiteljsko Kristovo poslanje.«² »Sa svoje strane« – nastavlja *Direktorij* – »Crkva odgaja kršćansku obitelj naviještanjem i slavljenjem sakramenata, a s druge strane obitelj prihvaća spasenjsko poslanje Crkve kao svoje vlastito poslanje.«³

Kada je riječ o odnosu Crkve i obitelji, možda se ipak češće govori o onome što Crkva očekuje od obitelji, nego o onome što obitelj očekuje od Crkve. Moguće je kojiput steći dojam kako se i u Crkvi od obitelji očekuje previše, a daje joj se premalo; pomoć se sastoji uglavnom u moralnim poukama i poticajima. Obitelji su nerijetko u rješavanju svojih egzistencijalnih, katkada vrlo složenih i teških pitanja prepuštene same sebi. Dok postoje mnogi koji danas dovode u pitanje mogućnost, pa i smisao postojanja obitelji, i u tome su vrlo glasni i poduzetni, manjina u koju spada i Crkva, uvjereni u njezinu neophodnost i vrijednost, muči se i sporo snalazi u tome kako ranjenu i ugroženu instituciju učinkovito oporaviti, sačuvati i kvalitetno unaprijediti, učiniti je poželjnom, neodoljivom i nenadomjestivom životnom zajednicom. Cilj Treće opće izvanredne biskupske sinode koja je održana u Rimu od 5. do 19. listopada 2014. godine pod naslovom *Pastoralni izazovi vezani uz obitelj u kontekstu evangelizacije*, prema riječima glavnog tajnika Sinode, kardinala Lorenza Baldisserija, sastojao se upravo u tome: »Današnjem svijetu predložiti ljepotu i vrijednosti obitelji, sadržane u navještanju Isusa Krista, koji rastače strah i krijepi nadu.«⁴

¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. XI. 1981.), Zagreb, 1981., br. 49 (dalje: FC).

² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Zagreb, 2002., br. 21.

³ *Isto*.

⁴ Objavljen popis sudionika Treće izvanredne biskupske sinode o obitelji, u: <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijesti&ID=163078> (10. IX. 2014.).

Crkva je i dalje na putu do toga cilja koji će nastojati ostvariti još potpunije na XIV. redovitoj općoj biskupskoj sinodi koju je papa Franjo sazvao za 4. do 25. listopada 2015. godine u Rimu pod naslovom *Poziv i poslanje obitelji u Crkvi i suvremenom svijetu*.⁵ Da bi se ostvario taj cilj, sinodski su oci na Trećoj izvarednoj biskupskoj sinodi izrazili potrebu za zaokretom u načinu na koji Crkva vrši svoje poslanje: »Ne smijemo se zaustaviti na čisto teorijskom navještanju odvojenom od stvarnih problemâ osoba.«⁶ Prema sinodskim ocima potreban je također zaokret i u govoru kako bi ovaj postao doista snažan i djelotvoran. »U navještanju se mora pomoći ljudima da iskuse da je evanđelje obitelji odgovor na najdublja očekivanja osobe: na njezino dostojanstvo i puno ostvarenje u uzajamnosti i zajedništvu. Ne treba samo predočavati pravila već i predlagati vrijednosti...«⁷

Da bi pomoć i podrška na koju su Crkva i obitelj uzajamno upućene bila veća, vidljivija i učinkovitija, potrebno je, čini se, još jasnije ukazati na njihovu nutarnju, sakramentalnu i duhovnu povezanost i uzajamnu pripadnost. Iz te nutarnje duhovne i sakramentalne veze proizlazi ne samo mogućnost, nego i obveza međusobne pomoći i odgovornosti. Riječ je zapravo o jedinstvenom duhovnom i sakramentalnom prostoru, o Crkvi koju čine obitelji zasnovane na sakramentu ženidbe, odnosno o obiteljima koje povezane jednom vjerom i jednim krštenjem čine Crkvu. Crkva je naime »kuća Božja« (1 Pt 2,5; 4,17; 1 Tim 3,15; Heb 10,21); u njoj živi velika »Božja obitelj«. Tu veliku, sveopću obitelj čini mnoštvo manjih i malih obitelji koje je crkvena starina po Ivanu Zlatoustomu nazvala *domaćim (kućnim) Crkvama (Ecclesia domestica)*.⁸ Kako je poznato,

⁵ O tome koliko su složena i delikatna pitanja koja se odnose na brak i obitelj pokazao je upravo i rad Treće izvaredne biskupske sinode, posebno oprečne i žustre reakcije na *Relatio post disceptationem* glavnog izvjestitelja, kardinala Pétera Erdóa od 13. listopada 2014., u: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/10/13/0751/030> (15. X. 2014.). Papa Franjo je stoga u svojem obraćanju na zaključenju Sinode na kraju rekao: »Draga braćo i sestre, sada imamo još godinu dana za sazrijevanje, s istinskim duhovnim razlučivanjem, predložene ideje te za traženje konkretnih rješenja za tolike teškoće i bezbrojne izazove s kojima se obitelji moraju suočavati; za davanje odgovora na tolika obeshrabrenja koja okružuju i guše obitelji. Godinu dana za rad na 'Relatio synodi' u kojem je vjerno i jasno sažeto sve ono što je rečeno i raspravljano u ovoj auli i u manjim skupinama. I bit će predstavljeno biskupskim konferencijama kao 'Lineamenta', Discorso del Santo Padre Francesco per la conclusione della III assemblea generale straordinaria del Sinodo dei vescovi (18. X. 2014.), u: <http://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/october/documents/papa-fran> (20. X. 2014.).

⁶ *Relatio Synodi* Treće izvaredne opće biskupske sinode: *Pastoralni izazovi vezani uz obitelj u kontekstu evangelizacije* (5. – 19. listopada 2014.) (18. X. 2014.), br. 32, u: http://www.ika.hr/print_vijest.php?id=164231 (23. X. 2014.).

⁷ Isto, br. 33.

⁸ Usp. Ivan ZLATOUSTI, *In Genesim Sermo*, VI, 2; VII, 1, u: Jacques Paul MIGNE (ur.), *Patrolologiae cursus completus. Series Graeca*, Paris, 1857. – 1866., 54, 607–608.

u novije doba ideju i naziv »domaće Crkve« preuzeo je i na obitelj primijenio Drugi vatikanski koncil.⁹ Izraz je kasnije koristio i Ivan Pavao II. u Apostolskoj pobudnici *Obiteljska zajednica (Familiaris consortio)*. »Kršćanska je obitelj – tvrdi on – objava i osobito ostvarenje crkvenog zajedništva, pa se i zbog toga može i mora zvati 'kućnom Crkvom'« (FC 21). Na tom je tragu također *Poruka Treće izvanredne opće biskupske sinode* od 18. listopada 2014. u kojoj se među ostalim kaže da je obitelj »autentična domaća Crkva koja se proširuje na obitelj obitelji – crkvenu zajednicu.«¹⁰

1. Temelj obitelji – domaće Crkve u sakramentu ženidbe

Krštenje je sakrament vjere po kojem se ulazi u Crkvu; ono je duhovna kupelj po kojoj se rađamo na novi život i postajemo članovi velike Božje obitelji. Crkva, naime, »nije drugo nego 'Božja obitelj'«, naglašava *Katekizam Katoličke Crkve*.¹¹ Po sakramentima kršćanske inicijacije ulazimo u svijet Božjih intimnih odnosa i njegovih nedokučivih mogućnosti. Ženidba je pak sakrament vjere po kojem se dvoje krštenika svojim uzajamnim i potpunim predanjem, svojom otvorenom i plodnom ljubavlju, utemeljenoj na Kristovoj ljubavi prema Crkvi, kao mala *domaća Crkva* ugrađuje u veliku i opću Crkvu. Kao što je s jedne strane *opća Crkva* u temelju *domaće Crkve*, jer se po sakramentima kršćanske inicijacije pokazuje kao Majka koja rađa svoju djecu, osigurava im i pruža život milosti i zajedništvo vjere, s druge strane, *opća Crkva* raste i obnavlja se zahvaljujući u prvom redu plodnom i kvalitetnom životnom zajedništvu *domaće Crkve*. U obitelji – *domaćoj Crkvi* – kako je istaknuto i u *Relatio Synodi* – »sazrijeva prvo crkveno iskustvo zajedništva među osobama, u kojoj se, po milosti, zrcali otajstvo Presvetoga Trojstva«¹². Dakle, Crkva – pa i ona kućna – rađa se u sakramentima, »ali je obitelj kolijevka i mjesto rasta Crkve«¹³; crkvenost se

⁹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 11, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG); DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), br. 11, u: *Dokumenti* (dalje: AA). Opširnije o povijesti i teologiji *domaće Crkve* vidi u: Erio CASTELLUCCI, *La Chiesa domestica dai padri al Vaticano II*, u: Rinaldo FABRIS – Erio CASTELLUCCI (ur.), *Chiesa domestica. La Chiesa – famiglia nella dinamica della missione italiana*, Bologna, 2009., 129–214.

¹⁰ Synod14 – Messaggio della III Assemblea Generale Straordinaria del Sinodo dei Vescovi (18. X. 2014.), u: <http://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblicato/2014/10/18/0768/030> (18. X. 2014.).

¹¹ *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 1655. (dalje: KKC).

¹² *Relatio Synodi*, br. 23.

¹³ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 7.

ostvaruje i raste u obitelji i po obitelji. »Obitelj je *prvi i najvažniji put* Crkve«¹⁴, kako je to proročki naglasio sveti Ivan Pavao II.

Kršćanski ženidbeni drugovi snagom sakramenta ženidbe naznačuju i imaju udjela u otajstvu jedinstva i plodne ljubavi između Krista i Crkve (usp. Ef 5,32) (usp. LG 11). Kao što se kršćanska egzistencija utemeljuje u krštenju kao bitak u Kristu, tako je i ženidba uzeta u taj savez. Ništa u životu krštenika ne ostaje izuzeto iz toga novog određenja bitka i smisla (usp. 1 Kor 6,13).¹⁵ Muž i žena naime ne tvore jedinstvo zbog toga što potječu od iste kosti i istoga mesa, nego jer su oboje udovi Kristova tijela.¹⁶ U sakramentalnoj epiklezi mladenci primaju Duha Svetoga kao zajedništvo ljubavi Krista i Crkve. Duh Sveti je pečat njihova saveza, »uvijek nuđeno vrelo njihove ljubavi, snaga u kojoj će se njihova vjernost obnavljati«¹⁷. Dar novog zajedništva koji Duh Sveti izljuje u sakramentalnom slavlju, živa je i stvarna slika »onoga sasvim osobitog jedinstva koje nevidljivu Crkvu čini otajstvenim Kristovim tijelom« (FC 19). Ženidba sklopljena »u Gospodinu« znači dakle potvrdu, nastavak i zajedničko svjedočanstvo krsnog saveza. Ono što se u sakramentu potvrde odnosi na pojedinca, to se, mogli bismo reći, *mutatis mutandis*, odnosi u sakramentu ženidbe na bračne drugove, koji su postali jedno tijelo. Oni naime primaju poslanje da svojim bračnim zajedništvom, međusobnom ljubavlju i vjernošću svjedoče za Kristovu zaručničku ljubav i vjernost prema Crkvi. Ženidba krštenika postaje stvarni simbol novog i vječnog saveza, zapečaćena u Kristovoj krvi. »Duh, što ga Gospodin izljuje, daje im novo srce te muža i ženu čini sposobnima da se ljube, kao što nas je Krist ljubio« (FC 13). Oni su stoga pozvani da u prvom redu jedno drugome pomognu »postići svetost u bračnom životu i u primanju i odgajanju djece« (LG 11). U svojem životnom staležu i redu oni imaju svoj poseban dar u Božjem narodu (usp. 1 Kor 7,7): »Iz te ženidbene zajednice, naime, proizlazi obitelj u kojoj se rađaju novi građani ljudskoga društva, koji po milosti Duha Svetoga krstom postaju djecom Božjom da narod Božji neprestano traje u tijeku stoljećâ. U toj takoreći kućnoj Crkvi roditelji trebaju biti za svoju djecu riječju i primjerom prvi vjerovjesnici te njegovati zvanje prikladno za svakoga pojedinoga, a osobito se skrbiti za ono sveto« (LG 11).

Milost sakramenta ženidbe namijenjena je bračnom i obiteljskom zajedništvu u kojem Božja zaručnička i roditeljska, očinska i majčinska ljubav dobiva svoje sakramentalno, povijesno i tjelesno lice. Po otajstvu braka i obi-

¹⁴ IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, Zagreb, 1994., br. 2; usp. također br. 3.

¹⁵ Usp. Franz COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997., 506.

¹⁶ Usp. Denis O'CALLAGHAN, Die Sakramentalität der Ehe, u: *Concilium*, 6 (1970.) 5, 350.

¹⁷ KKC, br. 1641.

telji dvoje krštenika dolazi do proširene i dublje spoznaje, do novog iskustava Božje sveobuhvatne i neopozive ljubavi. Bračni život vodi u dublju spoznaju i iskustvo Božjega očinstva, odnosno sinovstva koje se prima u sakramentu krštenja, kada su bračni drugovi jedanput i zauvijek »ucijepljeni u novi i vječni savez, u zaručnički savez Krista s Crkvom« (FC 13). Iako su u redu otkupljenja sve naše spoznaje djelomične i svako naše iskustvo nesavršeno (usp. 1 Kor 13,9,12), jedno i drugo je ipak stvarno i istinito: »djeca se Božja zovemo i jesmo« (1 Iv 3,1).

Ženidba je »slika i udioništvo u savezu ljubavi Krista i Crkve«¹⁸. Kristov djelatni odnos prema Crkvi učvršćuje, hrani, čuva i njeguje jedinstvo i plodnu ljubav kršćanskih supružnika; bračnoj ljubavi pruža plodnost i otvara je životu da bi prerasla u obitelj, u zajedništvo života koje svoj uzor nalazi u odnosima trojedinoga Boga, u životnom zajedništvu (*koinoniji*) triju božanskih osoba. Kako je naime Crkva ikona Presvetog Trojstva, »puk okupljen polazeći od jedinstva Oca i Sina i Duha Svetoga« (LG 4), tako je na neki način i obitelj kao *domaća Crkva* ikona ikone ili ikona u ikoni, zajedništvo života koje također ima svoj izvor i temelj u vjeri i krštenju bračnih drugova: »Njihov je bračni život mjesto uprisutnjenja trojstvenog života i unutartrajstvene ljubavi, na čiju su sliku stvoreni.«¹⁹ »Obitelj je naime, zajednica osoba kojima je vlastiti način postojanja i zajedničkog življenja, upravo zajedništvo: *communio personarum*.«²⁰

2. Crkvene službe u obiteljskom životu

Djela apostolska izvješćuju o tome kako su u počecima po krštenju u Crkvu ulazili pojedinci, ali i cijele obitelji (usp. Dj 11,14; 16,15.31.33). Prvi su kršćani u kućama lomili kruh i njegovali bratsko zajedništvo (usp. Dj 2,46); po kućama su učili i navješćivali Krista, Isusa (usp. Dj 5,42). Kod Pavla je Crkva bila organizirana po kućama, tj. po *domaćim Crkvama* (usp. Rim 16,15; 1 Kor 16,19; Kol 4,15; Fil 2). One su za nj predstavljale potporu i polazište u njegovim misijskim putovanjima, središte i kamen temeljac za osnivanje lokalnih zajednica, mje-

¹⁸ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 48, u: *Dokumenti* (dalje: GS).

¹⁹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 3. »Kršćanski je brak i obiteljski život povlašteno mjesto uprisutnjenja i ostvarenja trojstvenog zajedništva među ljudima i zato sakrament i slika zajedništva ljubavi triju božanskih Osoba« (*Isto*). *Direktorij* se tu poziva na *Pismo obiteljima* Ivana Pavla II., br. 7–8.

²⁰ IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, br. 7–8.

sto molitve, katehetske pouke i kršćanskog bratstva te gostoljubivosti prema kršćanima u prolazu.²¹

Može se reći da obitelj od samih početaka kršćanstva ima crkveno lice, kao što i Crkva ima obiteljsko. Eklezijalna dimenzija sastavni je dio identiteta jedne kršćanske obitelji. Dakle, u bračnom i obiteljskom ambijentu ostvaruje se ne samo kršćanski nego i crkveni život (naviještanje, služenje, slavljenje). »Kršćanska je obitelj primarno i prirodno mjesto u kojem se žive sve tri zadaće Crkve: svjedočko naviještanje Božje riječi, slavljenje trojedinoga Boga zajedničkom molitvom i kućnom liturgijom, te služenje u ljubavi. Crkva se zato zbiva i ostvaruje i u obitelji.«²² Za svaku od te tri zadaće, kako opća, tako i *domaća Crkva*, opremljena je trostrukom službom po kojoj sudjeluje u samom Kristovu poslanju i dostojanstvu proroka, svećenika i kralja. Naime, uz proročku, svećeničku i kraljevsku službu povezanu s ministerijalnim ili hijerarhijskim svećeništvom koje se prima u sakramentu svetoga reda, postoji također proročka, svećenička i kraljevska služba koja je zajednička svima, koji su primili kršćanski krst, tj. kršteni su u Krista Isusa.

Podsjetimo kratko na nauk Drugoga vatikanskog koncila, koji o odnosu dvaju svećeništava doslovno kaže: »Premda se zajedničko svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo razlikuju ne samo po stupnju nego i po biti, ipak su usmjereni jedno prema drugome: jedno i drugo, naime, imaju na svoj poseban način udjela u jednom Kristovu svećeništvu« (LG 10). Tu se izrazom »ne samo po stupnju nego i po biti« ne želi reći da je ministerijalno svećeništvo pravo i istinito dok je opće svećeništvo to samo u prenesenom smislu. Naprotiv, njime se žele istaknuti posebne funkcije ministerijalnog svećeništva unutar Božjega svećeničkog naroda te istodobno osporiti predodžbu po kojoj bi opće svećeništvo bilo nesavršeno i početno, a ministerijalno uzvišeno i potpuno. Opće svećeništvo vjernika ne definira se prvotno u suodnosu sa svećeništvom služitelja, nego sa svećeništvom samoga Krista. Zajedničko je svećeništvo svih vjernika ontološki prije ministerijalnoga. Isti se odnos i smisao proteže na sudjelovanje u Kristovoj trostrukoj službi proroka, svećenika i kralja, pa stoga krstitelj dok maže dijete na tjemenu svetom krizmom izgovara riječi: »Svemogućí Bog Otac Gospodina našega Isusa Krista, oslobodio te grijeha i nanovo te rodio iz vode i Duha Svetoga. On te maže krizmom spasenja

²¹ Usp. Walter KASPER, *Il vangelo della famiglia*, Brescia, 2014., 34.

²² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 7.

da se pribrojiš njegovu narodu i ostanesh ud Krista svećenika, proroka i kralja za život vječni.«²³

Sakrament ženidbe po kojem muž i žena tvore jedinstvo jer su oboje po krštenju udovi Kristova tijela, osposobljava ženidbene drugove da otajstvo jedinstva Krista i Crkve mogu, kako piše u prethodnim napomenama u *Redu slavlja ženidbe*, plodno slaviti, »pravo ga živjeti i za nj pred svima javno svjedočiti«²⁴. Obitelj zasnovana na takvom sakramentalnom jedinstvu predstavlja prvo i povlašteno mjesto gdje se vrši i trajno uči Kristova proročka, svećenička i kraljevska služba. Tu službu u prvom redu vrše supružnici jedno prema drugome, a onda zajedno kao roditelji, te pojedinačno kao otac i majka prema svojoj djeci. Djeca pak nisu samo po roditeljima korisnici tih službi nego su, primjereno svojem tjelesnom i duhovnom uzrastu, i ona također prema svojim roditeljima i braći pozvana na istu službu proroka, svećenika i kralja. Obitelj je u tom pogledu uzoran prostor uzajamnosti i zajedništva u službi.

2.1. Proročko dostojanstvo i poslanje obitelji

Na koji se način ostvaruje proročka služba u kršćanskoj obitelji? Prvo treba kratko reći što mislimo kada za neku osobu kažemo da je prorok ili da vrši proročku službu. Pod time nikako ne mislimo na osobu s posebnim prirodnim svojstvima, još manje s naučenim tehnikama glede predviđanja, tj. proricanja budućnosti. Ograničena, odnosno relativna budućnost samo je Bogu poznata, a za kršćane je konačna i apsolutna budućnost sâm trojedini Bog. U tom svjetlu, jedini ispravan stav prema budućnosti je trenutna suradnja s milošću, odnosno trajno aktualiziranje mogućnosti i sposobnosti za ljubav, budući da ona jedina u konačnici određuje naš odnos prema Bogu, jer »Bog je ljubav« (1 Iv 4,16). Proročka služba koju muž i žena vrše jedno prema drugome u prvom redu sastoji se u tome da jedno drugoga svojim ponašanjem i riječju podsjećaju na konačan cilj i svrhu svojega bračnog zajedništva. Jedno drugoga čuvaju od lažnih proroka i zločestih ogovaranja. Uzajamno se i trajno podsjećaju na »Veliko otajstvo«, tj. na jedincato zajedništvo Krista i Crkve u koje su ušli sakramentom ženidbe, i u kojemu trebaju aktivno sudjelovati. Oni su, naime, jedno drugome i svojoj djeci svjedoci spasenja kojega ih sakrament čini

²³ *Red krštenja*, Zagreb, 1970., br. 98 (62, 125, 151, 178). Usp. također *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, Zagreb, 1998., br. 224, 263, 358 (ako se iz posebnog razloga potvrdno slavlje odvaja od krštenja).

²⁴ *Red slavlja ženidbe. Prethodne napomene*, br. 11, Zagreb, 1997.

dionicima. Bračni su drugovi zapravo za cijelu Crkvu trajan podsjećaj onoga što se zbilo na križu.

Prorok je naime čovjek kome se Bog povjerava. Povjerava mu svoju riječ i otkriva svoju namisao za zajednicu i pojedinca koji su mu na brizi i na srcu, po kojima želi ostvariti svoj širi naum ljubavi i spasenja. Prorok je čovjek kojega Bog poziva i šalje da u njegovo ime izvrši određeno poslanje. To je osoba koju Bog poziva da se poistovjeti s njegovim mislima i osjećajima te svojim životom, riječima i djelima bude djelotvorni znak, njegova utjelovljena riječ u sasvim konkretnim povijesnim i društvenim okolnostima. U zadaću proroka spada naviještanje, poučavanje i odgajanje. Prorok vjerno i cjelovito prenosi Božju poruku te savjetom, opomenom i ukazivanjem na ono što se može dogoditi ako se nastavi istim načinom života nastoji uvjeriti one kojima je poslan da se odvrate od puta koji vodi u propast i vrte se na put života. Prorok poziva na obraćenje, na vjernost i privrženost Bogu, svojoj prvoj i vječnoj ljubavi. Proroci ne proriču, još manje dozivlju nesreću, pa i onda kada navještaju sud, oni ne prijete, nego samo u svjetlu Božje riječi iščitavaju znakove vremena i nagovaraju naslovnike neka ne srljaju u smrt, nego radije izaberu život. Takvih je proroka bilo puno u Starom zavjetu, ali jedinstven i konačan u smislu jednoznačnosti i punine takve službe jest samo Isus Krist. U tom smislu kaže Poslanica Hebrejima: »Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu« (Heb 1,1). Dok je, naime, prema drugim naslovi-ma bio uglavnom rezerviran, naslov proroka Isus rado prihvaća i primjenjuje na sebe. Za sebe će reći da je više i od Jone i od Salomona (usp. Mt 12,42-43). On, naime, ne samo da prenosi Božju Riječ i Božju Mudrost, nego je u svojoj osobi utjelovljena Riječ i Mudrost (usp. Iv 1,14; 1 Kor 1,24.30).

O njegovoj proročkoj prisutnosti u svijetu, Drugi vatikanski koncil, među ostalim kaže: »Krist, veliki prorok koji je svjedočenjem života i snagom riječi proglasio Očevo Kraljevstvo, ispunja sve do punoga očitovanja slave svoju proročku službu ne samo po hijerarhiji – koja u njegovo ime i njegovom vlašću naučava – nego i po laicima, koje je tako učinio svjedocima i opremio ih osjećajima vjere i milošću riječi (usp. Dj 2,17-18; Otk 19,10) da snaga evanđelja sjaji u svagdašnjem obiteljskom i društvenom životu« (LG 35).

Kada bračni drugovi sudjeluju na Kristovoj proročkoj službi, to znači da su oni izabrani, pozvani i poslani jedno drugome da ostvare životno zajedništvo u kojem će Bog biti djelatno i prijateljski prisutan. Naime, Bog života i ljubavi od početka se skriva u njihovu traženju i izboru. On ih je jedno drugome doveo i darovao kako bi zajedno mogli postići »svetost u bračnom životu i u primanju i odgajanju djece« (LG 11). Važno je da supružnici budu uvijek

svjesni da se tajna njihove izvorne i uzajamne ljubavi krije i obnavlja u Bogu, te se stoga prema otajstvu svojega bračnog saveza odnose smjerno i zahvalno. U svjetlu »Velikog otajstva«, tj. Kristove bezuvjetne i neizrecive, ničim zaslužene ljubavi prema Crkvi, bračni drugovi će i jedno drugoga promatrati kao dragu tajnu i dragocjeni dar. Nikada neće doći u napast da zagospodare jedno nad drugime, nego će se uvijek iznova jedno drugome slobodno darovati i kao dar prihvatiti.

Djelovati proročki u bračnom savezu nipošto ne znači dijeliti lekcije, dociirati i moralizirati bračnom drugu, još manje, prekoračiti ga i upirati prstom na njegove nedostatke. Proročki služiti tu prije svega znači svojom nepodijeljenom, cjelovitom i neumornom ljubavlju štititi svojega bračnog druga od mogućih stranputica i zabluda. To također znači radosnom vjernošću, domišljatom i dovitljivom ljubavlju hraniti u bračnom drugu iskonsku i duboku želju i potrebu za intimnom zajednicom bračnoga života i bračne ljubavi jednom uspostavljene ženidbenim savezom, odnosno neopozivom osobnom privolom. Proročki živjeti u bračnom savezu znači, u konačnici, bračnim zajedništvom, međusobnom ljubavlju i vjernošću svjedočiti za Kristovu zaručničku ljubav i vjernost prema Crkvi, nastojati da međusobni odnos supružnika bude što bliži i sličniji odnosu koji postoji između Krista i Crkve. Duh Sveti, pečat njihova ženidbenog saveza, potiče bračne drugove da o ljubavi i vjernosti Gospodnjoj pjevaju dovijeka (usp. Ps 89,2), tj. da uvijek i posvuda budu njezini vjerodostojni glasnogovornici te onima koji to budu zahtijevali spremno i vedro obrazložiti onu nadu u vječni život koja je u njima (usp. 1 Pt 3,15).

Dimenzija poučavanja i odgajanja prvenstveno se odnosi na dužnost i ulogu roditelja prema djeci. No, i supružnici su svjesni da je i njima samima potrebna cjeloživotna duhovna formacija, trajno napredovanje i usavršavanje u vjerskom i duhovnom životu. Ona se u bračnom zajedništvu ostvaruje u prvom redu kroz iskreni, prijateljski i svakodnevni bračni dijalog, u povjerenju i razmjeni osobnih duhovnih iskustava, u pažljivom promatranju i slušanju jedno drugoga, u nutarnjem osluškivanju potrebâ i pozivâ bračnoga druga, u savjetu i ohrabrenju. Važno je također da među supružnicima postoji prostor i vrijeme nalik onome kada Jahve zaručnik za ruku uzima Izrael svoju zaručnicu i odvodi je u pustinju da njenom progovori srcu (usp. Hoš 2,16). Takva se »biblijska pustinja« koja osvježava i učvršćuje bračno zajedništvo može ostvariti i u zajedničkom sudjelovanju na duhovnoj obnovi, bračnom vikendu ili višednevnim duhovnim vježbama.

Proročka dimenzija obiteljskoga života posebno se ostvaruje u odnosima između roditelja i djece. Neosporno je da su roditelji prvi navjestitelji, učitelji

i odgojitelji svoje djece u vjeri.²⁵ Kakav će odnos s Bogom uspostaviti djeca umnogome ovisi o tome kakvu sliku Boga ona vide i osjećaju u riječima i ponašanju svojih roditelja. U tome je uloga roditelja presudna. Tu sliku kasnije drugi izvan obitelji teško mogu u bitnome pokvariti ili popraviti. Riječi su važne, primjeri presudni. Roditelji su u prilici da svojim radosnim i skladnim bračnim odnosima pred djecom navještaju Boga koji je ljubav, temeljni razlog topline njihova obiteljskog doma. Međusobni odnos bračnih drugova u pogledu proročke službe izravno se odražava i na njihovo proročko poslanje prema djeci. Od koga će, naime, djeca naučiti temeljne ljudske vrednote, kao što su iskrenost, suosjećanje za potrebe drugih, briga za pravednost, vjernost obećanjima, ugladenost u odnosima, čednost u govoru povezana s ljubaznošću, i druge tima slične, ako ne od svojih roditelja?! Ako je Duh Sveti pečat bračnoga saveza na kojem je zasnovana obitelj, nije li prirodno očekivati da se plodovi Duha, »ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost« (Gal 5,22), osjećaju na prvom mjestu u obitelji?!

Svoju učiteljsku i odgajateljsku službu u vjeri roditelji vrše prije svega u razgovoru sa svojom djecom, i to tako što im o Bogu i duhovnim sadržajima govore na temelju svojega osobnog iskustva, pripovijedaju svoju povijest s Bogom, pričaju o događajima iz svojega života u kojima su posebno živo osjetili Božje vodstvo, njegovu blizinu i pomoć. Uvjerljiva je, naime, samo ona vjera koja prati, osvjetljava i prožima život, pobjeđuje tamu i beznade, životu daje razloge za radost i nadu. Djeca će samo na temelju životne vjere svojih roditelja naučiti ljubiti, vjerovati i nadati se, samo će im na taj način vjera u Boga postati najveće bogatstvo i najdragocjenija baština s kojom će kasnije moći organizirati i ispravno graditi svoj život, kada bude trebalo i »preskakati zidine« (usp. Ps 18,30). Iz svojega bogatog iskustva s Bogom roditelji će lako naći prikladan savjet za svoje dijete, znat će ga prikladno i ispravno poučiti i usmjeriti. I, što je zapravo najvažnije, pomoći će svojem djetetu da nauči oslušivati i slušati Božji glas u sebi, a to znači da ostvari svoju izvornost i jedincatost, ono posebno na što ga je Bog pozvao i za što ga je primjereno obdario. Veoma je važno da roditelji ne podlegnu napasti stvarati djecu na svoju sliku, nego da u svojoj djeci isključivo traže, otkrivaju, njeguju i poštuju Božju sliku. Čovjek je stvoren samo na sliku Božju i svako drugo prestvaranje značilo bi nepravdu i nasilje nad djetetom, uništavanje njegove posebnosti i jedincatosti, a za roditelje bi bi-

²⁵ Usp. LG 11: »U toj takoreći kućnoj Crvi roditelji trebaju biti za svoju djecu riječju i primjerom prvi vjerovjesnici te njegovati zvanje prikladno za svakoga pojedinoga, a osobito se skrbiti za ono sveto.« Usp. također GS 48.

lo izvor velikog razočaranja i nezadovoljstva. Roditelji, naime, nisu primili od Boga dijete na dar da pomoću njega i u njemu ostvare svoje neostvarene snove i liječe svoje životne frustracije, nego zato da bi ono bilo posve nova i jedinstvena objava Božje stvaralačke ljubavi u svijetu, »živi čovjek – slava Božja«²⁶. Čovjek je, kako uči Drugi vatikanski koncil, jedino stvorenje na zemlji koje je Bog htio radi njega samoga (usp. GS 24).

Upravo kao takvo dijete predstavlja za svoje roditelje veliku tajnu i neizmjeran dar, ono je svojevrсни proročki znak u kojem je njihova prošlost dozorila u sadašnjost i otvorila se budućnosti. U svojoj djeci roditelji uče raspoznavati Božji promisao ne samo za njih, nego i za sebe same. Po daru djece oni još dublje i snažnije slute sveopću tajnu Božjega očinstva i majčinstva. Svako je naime zemaljsko očinstvo i majčinstvo sakramentalna participacija na Božjem roditeljskom biću (usp. Ef 3,15). U pogledu kraljevstva Božjega djeca mogu biti za sve, a posebno za svoje roditelje živa i svakodnevna čitanka iz koje mogu učiti temeljne stavove i ponašanja koja treba usvojiti i njegovati da bi se ušlo u kraljevstvo Božje (usp. Mt 18,3).²⁷ Tu se prvenstveno misli na jednostavnost, otvorenost i poučljivost. Stoga ne samo da djeca trebaju učiti od svojih roditelja, nego katkad i roditelji mogu i trebaju učiti od svoje djece.²⁸

Djeca najčešće i nesvjesno prema svojim roditeljima vrše proročku službu tako što gdjekad neočekivano, iskreno i izravno iznesu primjedbu ili zapažanje na račun njihova ponašanja, ili im pak postave neko neobično pitanje u kojem se može skrivati početak raspleta nekoga zamršenog i neugodnog pa zato i dugo odlaganog i potiskivanog bračnoga i obiteljskoga problema. U tom smislu nije potrebno da samo djeca slušaju roditelje, nego je također važno da i roditelji pažljivo slušaju svoju djecu i traže u njihovim riječima možebitnu Božju poruku.

²⁶ Irenej LIONSKI, *Adversus haereses*, IV, 20, 7, u: SC, 100, 2, 648.

²⁷ Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Zagreb, 1976., br. 71, gdje papa govori o tome kako u obitelji svi članovi evangeliziraju i svi su evangelizirani: »Ne samo da roditelji svojoj djeci prenose Evanđelje već to isto Evanđelje oni mogu primiti i od njih pošto je duboko proživljeno.«

²⁸ Usp. Ivan GOLUB, Čeznja za licem ili kako do radosti, Zagreb, 2000, 79–82. Pod naslovom *Učiti djecu ili učiti od djece* Golub na temelju biblijskog teksta: »Ako ne budete kao djeca nećete ući u kraljevstvo nebesko« (Mt 18,3) piše o različitim kvalitetama djeteta kao što su npr. malenost i spontanost. Ističe među ostalim kako djeca ne znaju za dosadu, kako sve pretvaraju u igru. Piše o dječjem (umjetničkom) stvaralaštvu, o tome kako dijete lakoćom prelazi od suza na osmijeh, nije zlopamtilo, brzo i potpuno oprašta.

2.2. Svećeničko dostojanstvo i poslanje obitelji

Na proročku službu i poslanje u Crkvi nadovezuje se svećeničko služenje i to, kako je već istaknuto, ne samo ono hijerarhijsko, udijeljeno po sakramentu svetoga reda, nego i opće vjerničko, utemeljeno u sakramentu krsta. Kako proročka, tako i svećenička služba ima svoje korijene u Starome zavjetu. Tamo je glavna zadaća svećenika bila prinositi žrtvu i blagoslivljati narod u Božje ime te voditi brigu o službama u Svetišću. Svećenici su također brinuli o kulturnoj čistoći, poučavali su narod u Zakonu te u iznimnim slučajevima vršili ulogu suca. Kada su nakon egzila zadaću poučavanja i izlaganja Tore sve više preuzimali pismoznanci, kult je ostao središnje zanimanje svećenika. Služba pomirenja posebno se odnosila na Velikog svećenika. Svećeništvo je bilo rezervirano uglavnom za Aronove sinove, koji su pripadali Levijevom plemenu. Zanimljivo je primijetiti da Isus nije bio u službenom smislu svećenik. Njegova obitelj nije pripadala Levijevom plemenu. On je bio svećenik, ali u bitno novom i drukčijem smislu. Kada ga Poslanica Hebrejima naziva »Velikim svećenikom naše vjere« (Heb 3, 1), onda ne misli da je on to po kulturnim radnjama, »po krvi bikova i jaraca... žrtava i prinosa... paljenica i okajnica«, nego po ulaganju svoje vlastite egzistencije, po prinosu svojega tijela (usp. Heb 10,4-10), ne po uvijek iznova ponavljanim žrtvama, nego po tome što je »jedan put za svagda« prinio žrtvu svojega života (usp. Heb 7,27; 10,12). Nakon nje stoga više nije potreban žrtveni kult (usp. Heb 10,18).

U kršćanskoj zajednici na mjesto kultne žrtve dolazi »duhovna žrtva« (1 Pt 2,5), što znači uzajamna ljubav kao oponašanje Kristova žrtvenog predanja (usp. Ef 5,2), dar vlastitog života kao »žrtva sveta i Bogu mila« kao »duhovno bogoslužje« (Rim 12,1; usp. Fil 2,17; 2 Tim 4,6). To, međutim, nije zadaća pojedinačnog nositelja službe, nego svih vjernika. Stoga će se svećenički naslov osim na Krista odnositi i na zajednicu u cjelini: »Vi ste rod izabrani, kraljevstvo svećenstvo, sveti puk narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu« (1 Pt 2,9).

Prema nauku Drugoga vatikanskog koncila zajedničko svećeništvo vjernika ostvaruje se sudjelovanjem u prinošenju euharistije, u primanju sakramenata, »u molitvi i zahvaljivanju, svjedočanstvom svetoga života, samozatajnom i djelotvornom ljubavlju« (LG 10). Svaki je, naime, krštenik pozvan obnašati svećeničku službu i vršiti duhovno bogoslužje u prvom redu tako što će ustrajući u molitvi i zajedno hvaleći Boga prikazivati sama sebe kao živu, svetu i Bogu ugodnu žrtvu (usp. Rim 12,1). U vršenju svećeničke službe, u molitvi i prinošenju žrtve što čini razlikovnu komponentu svećeničkog poslanja,

krštenik nije isključivo, pa usuđujemo se reći ni prvotno vezan uz službeni crkveni prostor, uz crkvu kao materijalno zdanje. Prostor njegove svećeničke službe određen je prije svega njegovim životnim (bračnim) stanjem i zvanjem, radnim mjestom, društvenom službom i položajem. Prvotni i najvažniji prostor duhovnog bogoslužja jest obitelj kao prva i životna stanica društva, odnosno kao »domaće svetište Crkve« (AA 11). U toj »kućnoj Crkvi« svi članovi obitelji pojedinačno, primjereno svojem položaju, i zajedno kao cjelina, kao malo i domaće »kraljevsko svećenstvo« ostvaruju svećeničko zvanje i poslanje.

Muž i žena to čine u prvom redu tako što se posvećuju potpunim uzajamnim primanjem i darivanjem. Posvećivanje, naime, spada u bitnu svećeničku djelatnost. Doživotnost njihova uzajamnog svećeničkog služenja zajamčena je u obećanju danom neopozivom osobnom privolom u sakramentu ženidbe da će jedno drugoga ljubiti i poštivati sve dane života svojega. Na poseban način se svećenički poziv i poslanje bračnih drugova ostvaruje u njihovu odnosu prema djeci, u rađanju i odgajanju djece. Bračni čin ukoliko je otvoren životu, na poseban i jedinstven način odražava predani i plodni odnos Krista prema Crkvi, koji obuhvaća cjelokupni život, a što će reći, i žrtvu kao način njegova održavanja i njegovanja. Stoga, kao čin potpuna i nesebična predanja drugome i za drugoga, u bračnom se činu krije duboki smisao i vrijednost križa, koji posvećuje i spašava. Bračni čin zaštićen sakramentom ženidbe u tom smislu se može označiti kao sveti čin i osebujan oblik bogoslužja.

Zanimljivo je da je već u srednjem vijeku Rupert iz Deutza (oko 1075. – 1129.) u intimnosti bračne ljubavi vidio izraz onoga što predstavlja samo srce duhovnoga života, a to je molitva. Opisujući četiri načina molitve, kaže da postoji jedan, treći, koji ne samo što se događa iza zatvorenih vrata, *clauso ostio* (usp. Mt 6,6), i bez puštanja glasa, nego i bez ikakva pokreta usana. Taj treći način je ljubav bračnih drugova: »Treći način molitve se nalazi u supružnika koji se uzajamno ljube. Sama njihova ljubav se poistovjećuje s tom molitvom, koja se čini iza zatvorenih vrata, u velikoj tajnosti koju traži sama narav, tako što se ne samo ne pušta nikakav glas, nego ne postoji ni nikakav pokret usana. Tu postoji određena sličnost s onim riječima psalmiste 'Moje srce i moje tijelo kliću Bogu živomu'. A kakvo se klicanje iskušava, samo znade onaj koji ga je iskusio. Koji je i koliki užitak te molitve, to se više može osjetiti srcem, nego što se može izraziti riječima.«²⁹ U bračnoj se intimnosti muž i žena posvećuju koliko uzajamnom ljubavlju, toliko i svojom nesebičnom otvorenošću životu.

²⁹ Ruperto DI DEUTZ, *De gloria et honore filii hominis super Mattheum*, CCCM 29, Turnhout, 1979., 158, 856–866.

Stavljajući se u službu novoga života njima je na poseban način dano osjetiti ljepotu i značaj čovjekove bogolikosti.

Bračni se drugovi posvećuju kako primanjem tako i zajedničkim odgajanjem djece (usp. LG 11). Svećenička dimenzija odgoja ostvaruje se prvenstveno kroz neprestano odricanje i žrtvovanje roditelja za dobro svoje djece. Njihovo zalaganje puno ljubavi i samoprijedora predstavlja prinos Bogu u kojem je sadržana prošnja da se u njihovoj djeci očituje Kristov život pun milosti i istine. Svećeničku službu roditelji vrše posebno tada kada svoju djecu poukom usmjeravaju k Bogu i kada ih s njime u molitvi povezuju. Roditelji su naime prvi učitelji molitve. Oni ne samo da trebaju svoju djecu naučiti prve molitvice, nego je još važnije da zajedno s njima mole. Obitelj je povlašteno mjesto molitve, i to zato što je molitva prije svega razgovor između osoba i bića koja se vole, između čovjeka i Boga, djeteta, odnosno djece i njihova nebeskoga Oca (i majke ukoliko su Bogu vlastiti i svi atributi majčinstva). A svaki razgovor, posebno onaj odlični i najvažniji, s Bogom, traži kako sposobnost govora tako i slušanja. Uključuje također potrebu aktivne šutnje, odnosno tišine, kako bi se moglo čuti i shvatiti onoga koji nam govori. Jer da bismo se s nekim u razgovoru susreli, odnosno razumjeli, nije dovoljno da njegove riječi dođu do naših ušiju, pa niti samo do razuma, nego je nužno da one dođu i do našega srca. U tom smislu je obitelj kao intimna zajednica života i ljubavi cijeloživotna škola molitve. U obitelji se, naime, i kroz molitvu uči uzajamnom uvažavanju i poštivanju. Molitvom se odgaja i za međusobni razgovor. Tko je, naime, u obitelji naučio ispravno moliti, taj znade i s drugim ljudima uljudno i kvalitetno razgovarati. On neće doći u napast da razgovor pretvori u monolog.

Posebno Sveto pismo pruža mogućnost da naša molitva bude razgovor. Važno je stoga da ono bude svim članovima obitelji na dohvat ruke, da se njime rado i često služe. »Božja je riječ izvor života i duhovnosti za obitelj«³⁰ – naglasili su sinodski oci na Trećoj izvanrednoj općoj biskupskoj sinodi. »Cjelokupni obiteljski pastoral mora dopustiti da ga iznutra grade i oblikuju članovi domaće Crkve kroz molitveno čitanje i čitanje Svetog pisma u crkvenoj zajednici. Božja riječ nije samo radosna vijest za privatni život pojedinca, već i kriterij za prosuđivanje i svjetlo za raspoznavanje različitih izazova s kojima se suočavaju ženidbeni drugovi i obitelji.«³¹ Riječ Božja može najbolje poslužiti i kao nadahnuće za različite oblike molitve, potaknuti na zahvaljivanje i blagoslivljanje, usmjeriti naše prošnje i vapaje, pomoći nam iskazati naš usklik i tužaljku. Kada roditelji blagoslivljaju svoju djecu izrazito su u službi Krista

³⁰ *Relatio Synodi*, br. 34.

³¹ *Isto*.

svećenika (usp. Mk 10,16). Kada djeca zahvaljuju za svoje roditelje, vrše također svećeničku službu i očituju svećeničko dostojanstvo koje imaju u Isusu Kristu. Isti je slučaj kada roditelji nabrajaju potrebe i prošnje za svoju djecu i obrnuto, kada djeca mole za svoje roditelje. Time, naime, jedni i drugi pokazuju svoju povezanost i jedinstvo s Isusom Kristom, našim zagovornikom kod Oca (usp. 1 Iv 2,1).

Da bi kao cjelina živjela svoj svećenički poziv i dostojanstvo te da bi njihova obitelj doista bila *domaće svetište Crkve* ne samo da je poželjno, nego i nužno da obitelj zajedno moli. Osim dnevne molitve prije i poslije zajedničkog obroka, potrebo je da se barem jednom u tjednu cijela obitelj okupi na molitvu, na svojevršno obiteljsko bogoslužje kojem će predsjedati otac ili majka. Ono može biti na kraju radnoga tjedna, možda petkom navečer, i ne mora dugo trajati, otprilike jedan školski sat. Može to biti Služba riječi u malom. Bilo bi jako dobro da započne obiteljskim ispitom savjeti, kada će svi članovi obitelji biti u prilici jedan drugoga iskreno zamoliti za oprostjenje ukoliko je proteklih dana među njima došlo do kakvih manjih ili većih uvreda i propusta. Zašto npr. supružnici ne bi mogli reći jedno drugome pred svojom djecom: »Oprosti«?! Kakav bi to bio primjer i pouka za djecu! Zašto djeca ne bi mogla svojim roditeljima reći: »Mama i tata, oprostite za ovo ili ono«, i obrnuto. Isto tako i braća međusobno! Kakva bi radost i mir mogli poteći iz takve slobode i jednostavnosti! Međusobno pomireni, u ljubavi i radosti mogu zatim pročitati odlomak iz Svetoga pisma. Može to biti jedno od čitanja sljedeće nedjelje, nakon čega slijedi kraća šutnja, pa duhovna pjesma ako je obitelj glazbeno nadarena, ili recitiranje psalma kojim se izražava zahvala i pristajanje uz Božju riječ. Potom svatko može izdvojiti misao koja ga je posebno dirnula u čitanju. Svatko svojim kratkim razmišljanjem doprinosi boljem i cjelovitijem razumijevanju biblijske poruke. Na kraju predvoditelj slavlja može sažeti i oblikovati poruku koja će u predstojećem danima služiti svima kao orijentir i nit vodilja. Nakon razmišljanja obitelj obnavlja i potvrđuje zajednički vjeru tako što izgovara *Vjetrovanje apostolsko* ili *Nicejsko-carigradsko*. Nakon toga slijedi spontana molitva. Članovi zahvaljuju i mole za potrebe jedni drugih, kao i za one zajedničke. U toj se molitvi otvaraju također i potrebama drugih obitelji, mole za potrebe Crkve i svijeta, za društvo i narod kojem pripadaju, za siromašne i bolesne, za pokojne članove obitelji i prijatelje. Svoje tjedno obiteljsko bogoslužje zaključuju molitvom Očenaša.³²

³² Nisu dakako isključeni ni drugi oblici obiteljske pobožnosti među kojima se posebno ističe molitva krunice. O njoj, pozivajući se na apostolsku pobudnicu Pavla VI. *Marialis cultus* (br. 52–54) govori Ivan Pavao II. u svojoj apostolskoj pobudnici *Familiaris consortio*,

Takvo obiteljsko bogoslužje izvrsno priprema obitelj za sudjelovanje u nedjeljnom euharistijskom slavlju, kada u zajedništvu s drugim obiteljima u prinošenju euharistijske žrtve njihovo svećeništvo dosiže svoj liturgijski vrhunac. Kako je istaknuto i u *Poruci Treće izvanredne opće biskupske sinode*, u nedjeljnoj se euharistiji, kada obitelj s cijelom Crkvom sjeda za stol s Gospodinom, sabiru i sažimlju sve niti zajedništva s Bogom i s bližnjim.³³ U euharistiji, sakramentu Kristove žrtve, njegova životnog predanja, bračni drugovi nalaze uvijek novu snagu i hrabrost za uzajamno prihvaćanje i potpuno predanje; tu naime Krist njihovo uzajamno predanje povezuje i ujedinjuje sa svojim predanjem, njihovu bračnu ljubav hrani i napaja svojom zaručničkom ljubavlju. Tu se dakle njihov ženidbeni savez čisti, obnavlja i produbljuje.³⁴ U tom smislu se može reći da ženidba, a onda i obitelj živi od euharistije (*Matrimonium de Eucharistia – Familia de Eucharistia*). »U euharistijskom daru ljubavi kršćanska obitelj nalazi temelj i dušu svog ‘zajedništva’ i ‘poslanja’« (FC 57).

Treba težiti tome da cijela obitelj bude na istom euharistijskom slavlju jer je zapravo narav Crkve koja slavi euharistiju i koju, s druge strane, euharistija čini, obiteljska. U euharistiji se Crkva prepoznaje i ostvaruje kao velika obitelj kojoj je Krist glava. U njoj se najbolje zrcali Crkva kao ikona i otajstvo trojedinoga Boga, kao otajstvo Božjega obiteljskog jedinstva i zajedništva. U tom pogledu posebne mise za djecu, za mlade, za stare kada se obitelj na neki način razdvaja i raslojava trebale bi biti više iznimka negoli redovita praksa. Ljepota Crkve kao Božje obitelji upravo je u jedinstvu i zajedništvu mnogolikih različitosti koje na poseban način dolaze do izražaja u jedinstvenom liturgijskom slavlju i prostoru. Veoma je važno da svi članovi obitelji, ako je ikako moguće, u istoj euharistijskoj žrtvi dožive »izvor i vrhunac svega kršćanskog života« (LG 11), da budu jedni drugima svjedoci poruke koju su čuli na zajedničkom slavlju i pomoć da istu mogu lakše u međusobnim odnosima ostvariti.

br. 61. Tu među ostalim kaže kako prava marijanska pobožnost, »koja dobiva izraz u iskrenim odnosima s Presvetom Djevicom i u nasljedovanju njenih duhovnih stavova, predstavlja povlašteno sredstvo za hranjenje zajedništva ljubavi u obitelji i razvijanje bračne i obiteljske duhovnosti. Kristova Majka i Majka Crkve također je, i to na poseban način, Majka kršćanskih obitelji, kućnih Crkava«.

³³ Usp. Synod14 – Messaggio: »Il vertice che raccoglie e riassume tutti i fili della comunione con Dio e col prossimo è l'Eucaristia domenicale, quando con tutta la Chiesa la famiglia si siede alla mensa col Signore.«

³⁴ Usp. FC 57, gdje Ivan Pavao II. s obzirom na ženidbu i euharistiju među ostalim kaže: »U toj žrtvi novoga i vječnoga Saveza kršćanski supruzi nalaze izvor iz kojega ključa i iznutra se oblikuje te trajno oživljava njihov bračni savez. Kao ponazočenje Kristove žrtve ljubavi za Crkvu, euharistija je izvor ljubavi.«

2.3. Kraljevsko dostojanstvo i poslanje obitelji

Na Kristovu proročku i svećeničku službu u kojoj imaju udjela svi koji su s njime sjedinjeni po sakramentu krsta nadovezuje se kraljevska ili pastirska služba. Naime, u Starome zavjetu kralj je vršio dužnost pastira naroda (usp. 2 Sam 5,2), izvršavao je Božje pravo i na poseban način štiti prava siromašnih. On je zastupao narod pred Bogom i Boga pred narodom te je u Božje ime blagoslivljao narod. Postavljanje u službu kralja sastojalo se od niza simboličkih radnji koje su trebale pokazati da po njima Bog realizira svoj izbor, daje dotičnome svojega Duha, čak ga posvaja za svojega sina (usp. 1 Sam 10,1; 16,13; Ps 2,7).

Isus će na tragu velikih mesijanskih iščekivanja svojega naroda biti označen i nazivan sinom najvećega izraelskog kralja, Davida, no i samu pomisao da bude kralj u političkom smislu, kako su to priželjkivali njegovi sunarodnjaci, on odlučno odbija (usp. Iv 6,15). Kraljem će se priznati u onom trenutku kada je svaki nesporazum u vezi s njegovom kraljevskom naravi otklonjen. Bit će to na sudu pred Pilatom kada će među ostalim izjaviti: »Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta« (Iv 18,36). Križ je jedini tron s kojega on vlada. Moć koju na tom položaju pokazuje je neizmjerena moć patnje, odnosno žrtve u kojoj se do kraja otvorio i predao Ocu, moć bezuvjetne i bezgranične ljubavi po kojoj spašava sve koji su se našli u neprijateljskom odnosu prema Bogu. Tu se radi o neizrecivoj moći praštanja koja neprijatelja pretvara u prijatelja, roba u sina. Konačni smisao njegova kraljevanja je u tome da »raspršene sinove Božje skupi u jedno« (Iv 11,52) i da sve »užetima ljubavi« privuče k sebi (usp. Iv 12,32).

Dok u javnom nastupu i djelovanju izbjegava svaku pomisao da sebe usporedi s kraljem, sliku pastira koji vodi i štiti stado, a koja se inače u Starom zavjetu često primjenjivala na Boga, ili na mesijanskog kralja ili na izraelske vođe, rado primjenjuje na sebe. Isus će izričito za sebe reći da je »pastir dobri« (Iv 10,11). A riječju koja odmah nakon toga slijedi: »Pastir dobri život svoj polaže za ovce«, upućuje na narav svoga kraljevanja koja će se do kraja pokazati upravo na križu. On je kralj, odnosno pastir koji okuplja, štiti i vodi ljude u vječni život, »pastir dobri« koji poznaje svoje i njega poznaju njegove (usp. Iv 10,14), pastir koji stvara ozračje intimnosti i povjerenja. On pokazuje kako se samo spoznajom ljubavi može ostvariti istinsko zajedništvo među ljudima. U njega je samo ljubav legitimni oblik vlasti.

Kraljevska služba i dostojanstvo primljeni u krštenju nalaze u obiteljskom životu svoj poseban izraz već i stoga što upravo u njoj svatko doživljava prvu potvrdu i afirmaciju svoje osobnosti, postaje svjestan svojega relacijskog i dijaloškog bića, svoje sličnosti s drugima ali i svoje različitosti i posebnosti.

Tu se, naime, najprije dolazi u priliku izraziti svoja očekivanja i ispuniti tuđa, tražiti pomoć od drugih i pružiti je drugima. U međusobnoj ljubavi i poštovanju članovi obitelji se osjećaju slobodno i zaštićeno. Oni u ljubavi vide svoju najveću moć i sigurnost. Posebno kada u Kristovu duhu kraljevsku službu promatramo kao služenje, tada je obitelj ogledno mjesto kraljevanja, svatko je prema drugome u prilici biti kralj, a da time nad drugima ne pokaže nadmoć i silu koja ponižava, nego isključivo ljubav koja druge uzdiže i promiče njihovu jedinstvenu vrijednost i dostojanstvo.

Dakako, u prvom redu bračni se drugovi trebaju osjećati u intimnom zajedništvu kao kralj i kraljica, to će reći u uzajamnom poštovanju i ljubavi, moćno, slobodno i suvereno. Oni jedno drugome predstavljaju najveću sigurnost, zaštitu i obranu, a prije svega su jedno drugome dar u kojemu mogu ostvariti puni smisao i ljepotu svoje stvorenosti na sliku Božju kao muškarac i žena, jer su oni upravo kao par povlašteno mjesto Božje prijateljske prisutnosti (Post 1,27). Bog svoju stvaralačku moć i vlast ljubavi, svoje božansko kraljevanje izražava i izvršava u prvom redu po njihovu bračnom jedinstvu. U njihovu se, naime, intimnom zajedništvu otvorenom životu zrcali božanski eros i agape, trojstveni božanski život u kojem samo i isključivo vlada ljubav, u kojem je Duh Sveti označen kao poljubac Oca i Sina. Kraljevska vlast bračnih drugova osim u uzajamnom promicanju, potvrđivanju i potpunom i radosnomu prihvaćanju različitosti njihova spolnog identiteta – biti oduševljen drugim jer je žena, odnosno jer je muškarac –, svojevrsni vrhunac doživljava u zajedničkom predanju i otvorenosti novom životu, u širenju svoje bračne ljubavi na potomstvo.

Nije čudo što je grijeh od početka najviše pogodio čovjeka kao nerazdruživo jedinstvo muškarca i žene upravo u njegovu kraljevskom poslanju i dostojanstvu. Ono je toliko bogoliko, značajno i lijepo da je posebno izloženo zavisti Zloga, i zato potrebno posebne pažnje. Uzdižući naravno zajedništvo muškarca i žene na razinu sakramenta, unoseći ga u svoj zaručnički odnos prema Crkvi i povezujući sa svojom žrtvom na križu, Krist ga je htio zaštititi od površnosti i provizornosti, od egoizma i oholosti, od nasilja i uzajamnog poniženja. Svojom sakramentalnom prisutnošću u bračnom zajedništvu muškarca i žene, on je htio jedinstvo i nerazrješivost bračnog saveza dodatno zaštititi i učvrstiti bedemom svoje bezuvjetne i neograničene ljubavi, milosrđa i praštanja. Krist, naime, kako uči *Katekizam Katoličke Crkve*, po sakramentu ženidbe dolazi ususret kršćanskim supruzima i ostaje s njima; daje im snagu da ga slijede uzimajući na se svoj križ, da se nakon padova ponovno dižu, da si uzajamno opraštaju, da nose teret jedno drugome, da budu »podložni« jedni

drugima u strahu Kristovu (Ef 5,21) te se ljube ljubavlju nadnaravnom, nježnom i plodnom te tako ostvare svoje posvećenje (usp. 1 Sol 4,3).³⁵

Kristova pomoć bračnim drugovima u čuvanju i promicanju njihova kraljevskog poslanja i dostojanstva potrebna im je i zbog uloge roditelja. Oni, naime, zajedno i pojedinačno kao otac i majka vrše kraljevsku službu prema svojoj djeci, i to prije svega tako što im svojom požrtvovnom i iskrenom ljubavlju pružaju sigurnost i toplinu obiteljskog doma u kojem mogu duhovno i tjelesno rasti i razvijati se, stjecati samopoštovanje i samopouzdanje. Oni poput dobrog pastira stvaraju među svojom djecom ozračje intimnosti, iskrenosti i povjerenja. Svojom ih ljubavlju, konkretnim primjerom, savjetom i poukom štite od raznih vukova i kradljivaca (usp. Iv 10,10-13). Pomažu im da ojačaju i budu razložni, čvrsti i sigurni u obrani svojih stavova i životnog svjetonazora. O mjeri i kvaliteti ljubavi koju su djeca primila u obitelji umnogome ovisi kakva će kasnije biti kvaliteta njihove komunikacije u drugim sredinama.

Kristova djelatna prisutnost u vršenju roditeljske vlasti, odnosno odgovornosti za djecu itekako je potrebna jer nije mala opasnost da se gdjekad odnos roditelja prema djeci shvati kao čista nadmoć te se i najmanji otpori i nesporazumi rješavaju demonstracijom sile i nasilja, umjesto bezuvjetnom ljubavlju i razumnim uvjerenjem. Već je veliki odgojitelj mladeži, sveti Ivan Bosco na temelju svojega dugogodišnjeg iskustva ustvrdio kako je lakše naljutiti se nego svladati, djetetu prijetiti nego uvjeravati; »reći ću čak, našoj je nestrpljivosti i oholosti lagodnije kazniti tvrdokorne nego ih popravljati podnoseći ih odlučno i blago«³⁶. Svako naime nasilje ponižava ne samo onoga koji ga podnosi, nego i osobu koja ga vrši. Nasilje je redovito pokazatelj slabosti i nemoći, ono samo prividno vodi u pobjedu, a u stvari znači poraz. Vlast koju roditelji imaju nad djecom, kao uostalom i ona koju bračni drugovi imaju jedan nad drugim, Kristova je kraljevska vlast, tj. vlast križa i ljubavi. Nijedan se autoritet pa tako ni roditeljski ne čuva silom i nasiljem, nego isključivo istinom i ljubavlju.

Djeca su roditeljima darovana za radost i nadu. U tome se krije njihova kraljevska služba i dostojanstvo. Ona su obećanje budućnosti. Uzornim ponašanjem i odgovornim vršenjem svojih dužnosti djeca itekako mogu pozitivno utjecati na raspoloženje svojih roditelja, i tako osjetiti koliko su značajna i važna, pa čak i odgovorna za ukupno obiteljsko ozračje. Život s roditeljima i braćom pruža djetetu idealne mogućnosti da postane osjetljivo za potrebe i

³⁵ Usp. KKC, br. 1642.

³⁶ Ivan BOSCO, *Epistolario*, Torino, 1959., 4, 201; navedeno prema: *Časoslov rimskog obreda*, III, Zagreb, 1984., 1025.

očekivanja svojih bližnjih, da pokaže i osjeti moć ljubavi i snagu nježnosti, da pomoć i služenje ne doživi kao poniženje, nego kao radost i čast. Obitelj je kao *domaća Crkva* prva i najvažnija škola zajedništva, dom solidarnosti. U njoj su svi pozvani jedni druge posluživati, »svatko po primljenu daru« (1 Pt 4,10). Svi su tu pozvani i izgrađivati jedan drugoga (usp. 1 Sol 5,11), graditi zajedno isti Božji hram. I zato je jako važno da djeca čim prije nauče biti »mudri graditelj«, te paze kako i čime naziđuju na zajedničkom obiteljskom temelju, zlatom ili slamom (usp. 1 Kor 3,10-17), da od najranije životne dobi shvate da samo ljubav izgrađuje i nikad ne prestaje (usp. 1 Kor 8,1; 13,8).

I na kraju, da bi kraljevska dimenzija obiteljskog života bila potpuna, potrebno je da obitelj ne živi kao izolirani otok ili nepristupačni planinski vrh. Obitelj u kojoj se živi Kristov način kraljevanja otvorena je drugim obiteljima s kojima zajedno tvori veliku Božju obitelj – Crkvu.³⁷ Kršćanska obitelj, naime, u Crkvi doživljava svoju duhovnu majku koja je njezine članove po krštenju rodila za život vječni i kraljevstvo Božje, i omogućila im sudjelovanje u Kristovu proročkom, svećeničkom i kraljevskom poslanju i dostojanstvu. Kao kućna Crkva i ona je »u Kristu na neki način sakrament odnosno znak i sredstvo najprisnijeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskoga roda« (LG 1).³⁸ Ona je zato spremna s drugim obiteljima dijeliti svoja duhovna i materijalna dobra, braniti i promicati kulturu života, služiti miru i pomirenju među pojedincima i zajednicama, zalagati se u suzbijanju siromaštva, u bolesnima i nemoćnima prepoznati Krista koji traži pomoć i zaštitu (usp. Mt 25,35–40). Takva obitelj u zajedništvu s drugim obiteljima već sada ima iskustvo kraljevstva Božjega koje »nije jelo ili piće, nego pravednost, mir i radost u Duhu Svetome« (Rim 14,17).

Umjesto zaključka

U *Pismu obiteljima* (1994.), papa Ivan Pavao II. rekao je da je obitelj put Crkve.³⁹ Istu je misao ponovio i njegov nasljednik na Petrovoj stolici papa Benedikt XVI.

³⁷ Usp. GS 48: »Obitelj će svoja duhovna bogatstva velikodušno dijeliti također s drugim obiteljima. Tako će kršćanska obitelj – jer nastaje iz ženidbe, koja je slika i udioništvo u savezu ljubavi Krista i Crkve – svima otkrivati živu prisutnost Spasitelja u svijetu te pravu narav Crkve, i to kako po ljubavi suprugâ, velikodušnoj plodnosti, jedinstvu i vjernosti tako i po ljubavlju prožetoj suradnji svih njezinih članova.«

³⁸ Ivan Pavao II. u *Familiaris consortio* govoreći o duhovnom zajedništvu kršćanskih obitelji među ostalim kaže: »Kao 'mala' Crkva, kršćanska je obitelj pozvana, po uzoru na 'veliku' Crkvu, da bude znak jedinstva svijetu i da u tom smislu obavlja svoju proročku ulogu, svjedočeći za kraljevstvo Božje i mir Kristov prema kojemu koraća čitav svijet« (FC 48).

³⁹ IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, br. 2–3.

u govoru sudionicima skupštine Papinskog vijeća za obitelj, 2. prosinca 2011. godine.⁴⁰ To, između ostaloga, znači: da bi obitelj mogla kvalitetno živjeti svoju eklezijalnu dimenziju te plodno i učinkovito sudjelovati u osnovnim zadaćama Crkve, u naviještanju, slavlju i služenju, potrebna joj je podrška i pomoć šire crkvene zajednice koja se iskazuje u raznim oblicima sustavnog i organiziranog pastoralnoga braka i obitelji, počevši od daljnje, bliže i neposredne pripreme za brak, pa do praćenja mladih brakova i obitelji, brakova i obitelji u poteškoćama, u posebnim i neregularnim situacijama. Kao *magna charta* obiteljskog pastoralnoga braka u suvremenom svijetu još uvijek vrijedi apostolska pobudnica *Obiteljska zajednica (Familiaris consortio)* gdje se, posebno u četvrtom dijelu, potanko govori o etapama, strukturama i djelatnicima obiteljskog pastoralnoga braka, uključujući dakako i obiteljski pastoral u teškim slučajevima (usp. FC 65–85). Smjernice temeljene na toj apostolskoj pobudnici u prilagođenom obliku i sa specifičnim naglascima mogu se naći i u petom poglavlju *Direktorija za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj* pod naslovom »Crkveno djelovanje za brak i obitelj«⁴¹.

No zapravo svekoliki pastoralni programi, inicijative i aktivnosti – u prvom redu u župi kao najbližoj i najneposrednijoj crkvenoj zajednici – morali bi imati pred očima potrebe obitelji i biti u službi obitelji, napajati crkvena područja obiteljskog života, podupirati obiteljsku bliskost i osjećanje s Crkvom: *sentire cum Ecclesia*. Takvu bi ulogu npr. mogla imati u župi biblijska ili biblijsko-liturgijska skupina koja tjedno pod vodstvom svećenika ili vjeroučitelja proučava Božju riječ i priprema se na nedjeljno euharistijsko slavlje, dvotjedni ili barem mjesečni župni vjeronauk za odrasle na kojem se sustavno razlaže i tumači *Katekizam Katoličke Crkve*, povremene tribine s temama iz društvenog nauka Crkve, župne molitvene zajednice i male škole obiteljske molitve, crkveni pjevački zborovi, misijske skupine, župni Caritas, programi koji uključuju znakove solidarnosti, infrastrukturnu potporu (dječje jaslice i vrtići, savjetovaništa), itd. I ovdje je potrebno naglasiti važnost župnog vjeronauka za djecu i mlade koji prije svega treba služiti razvijanju i njegovanju eklezijalnog duha (crkvenosti) kod one djece i mladih koji već pohađaju školski vjeronauk i stječu teoretska znanja o vjeri Crkve; župni vjeronauk zapravo treba pomoći roditeljima u odgajanju i osposobljavanju njihove djece za život s Crkvom i u Crkvi.

⁴⁰ Podsjetimo također da su i hrvatski biskupi za geslo Trećega apostolskog pohoda Ivana Pavla II. Hrvatskoj izabrali: *Obitelj – put Crkve i naroda. Pastirsko pismo hrvatskih biskupa povodom trećeg apostolskog pohoda Ivana Pavla II. Hrvatskoj*, Zagreb, 11. IV. 2003.

⁴¹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, br. 39–65.

Da bi mogle izvršiti svoje poslanje, djelotvorno evangelizirati i izgrađivati kraljevstvo Božje u povijesti, Crkva i obitelj moraju uvijek ići zajedno; Crkva ne može bez obitelji (obitelj je njezin put), kao što i obitelj isto tako ne može bez Crkve (Crkva je njezina majka i učiteljica). Kako su istaknuli i sinodski oci na Trećoj izvanrednoj općoj biskupskoj sinodi: »Bez radosnog svjedočenja bračnih drugova i obitelji, domaćih Crkava, navještaj, bio on i ispravan, u opasnosti je da ne bude shvaćen i da bude zagušen morem riječi koje karakterizira naše društvo.«⁴² Nužno je dakle potrebno da se obitelj i Crkva međusobno prate i podržavaju, da budu jedna u drugoj; obitelj u Crkvi i Crkva u obitelji. U tom životnom prožimanju Crkva poprima obiteljsko lice, a obitelj crkveno, te se tako na jednom i drugom zrcali jedno i jedincato lice Boga koji je savršeno i vječno zajedništvo života i ljubavi: Otac, Sin i Duh Sveti.

Summary

THE ECCLESIAL FACE OF THE FAMILY

Anton TAMARUT

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
tamaruta@theo.kbf.hr

In the work of evangelisation and in building up of the Kingdom of God in history, the Church and the family depend on each other. The Church needs the family as much as the family needs the Church. In author's opinion, in order to strengthen the mutual help and support for which the Church and the family need each other and to make these more evident and efficient, their inner, sacramental, and spiritual relatedness and mutual belongingness need to be pointed out more clearly. This inner spiritual and sacramental connection is not only the basis of the possibility, but also of the obligation of mutual help and responsibility. In other words, these two realities (the Church and the family) reside in one unique spiritual and sacramental space, i.e. the Church is made of families based on the sacrament of marriage and these families that are mutually related through one faith and one baptism constitute the Church. The Church is »the house of God« (1 Pt 2:5; 4:17; 1 Tim 3:15; Heb 10:21); the great »family of God« lives in it. This great, universal family is made of many smaller families, which were often called domestic Churches (Ecclesia domestica) in the Church antiquity. One might say that since the very beginnings of Christianity, the family had the ecclesial face as much as the Church had the familiar face.

⁴² *Relatio Synodi*, br. 30.

The Christian family is the primary and natural place in which all three missions of the Church are lived: testimonial proclamation of the Word of God, celebration of the Triune God through common prayer and home liturgy, and service in love. For each of these missions, the universal and the domestic Church is equipped with the three-fold office through which they participate in Christ's mission and dignity of the prophet, priest, and king. This office is primarily performed by spouses towards each other, followed by their common performance as parents and their individual performance as the father and the mother of their children. The children, on the other hand, are not only users of these offices, but are, in accordance with their physical and spiritual maturity, called to perform the same office of the prophet, priest, and king for their parents and siblings. In that regard, the family is an exemplary locus of mutuality and communion in service, an atmosphere in which not only the Christian but also the ecclesial life is being realised.

Keywords: *family, Church, domestic Church, sacrament of marriage, proclamation, celebration, service.*